

ENESTRÖM, GUSTAF

Aurora Eneström född Liljenroth : några minnesord

Stockholm
1880

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Biogr.
Sv.
(Br.)

AURORA ENESTRÖM

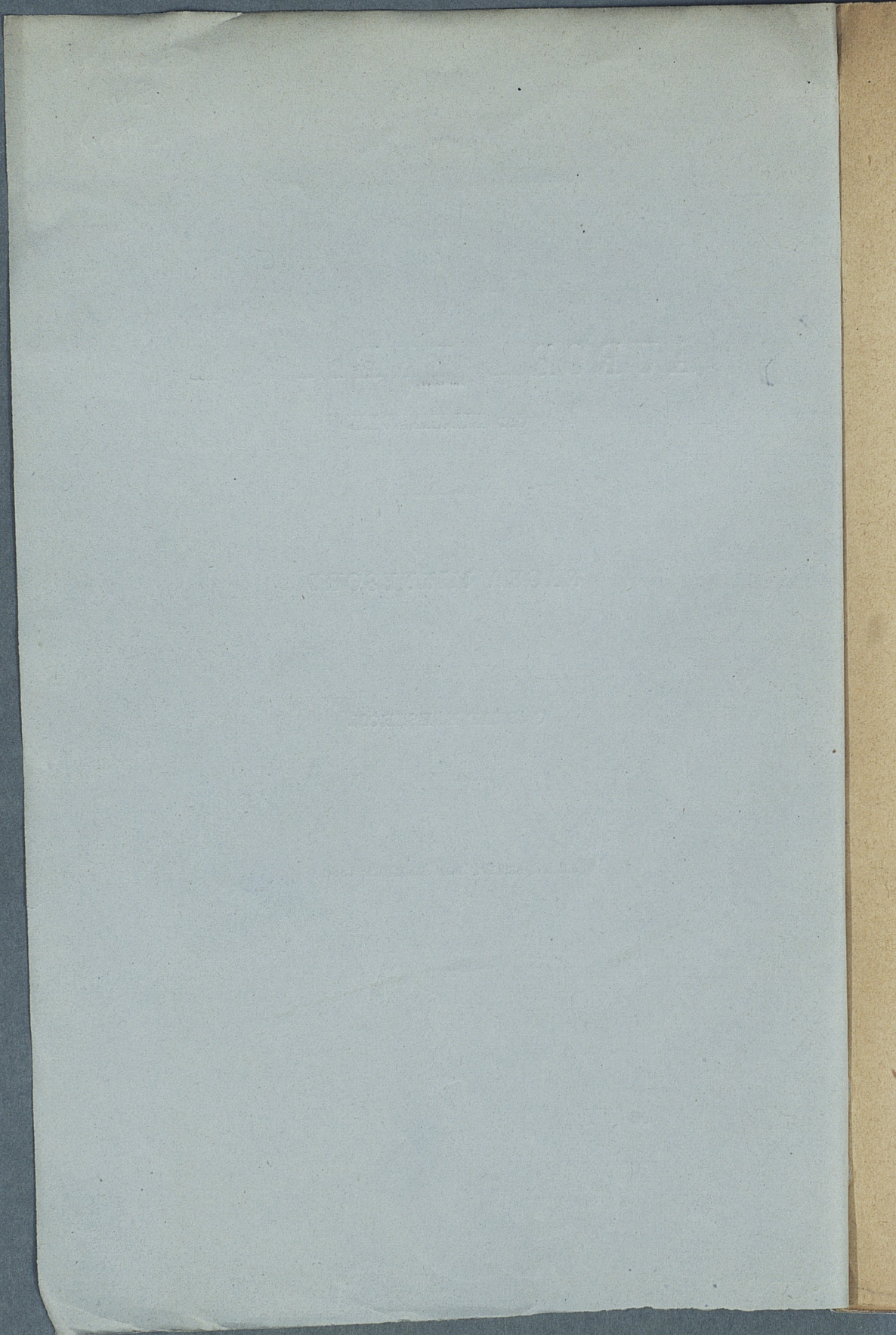
FÖDD LILJENROTH.

NÅGRA MINNESORD

AF

GUSTAF ENESTRÖM.

(UR TIDSKRIFT FÖR HEMMET 1880.)

AURORA ENESTRÖM

FÖDD LILJENROTH.

NÅGRA MINNESORD

AF

GUSTAF ENESTRÖM.

(UR TIDSKRIFT FÖR HEMMET 1880.)

STOCKHOLM, 1880.
KONGL. BOKTRYCKERIET,
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Då den lärde komministern i Wada och Angarn, sedermera kongl. hofpredikanten och kyrkoherden i Widbo, Carl Westrin, år 1793 utgaf sitt »Försök till en historia öfver namnkunniga, men i synnerhet lärda fruntimmer», lemnade han deri äfven plats åt *Aurora Liljenroth*. Den enda källa, han härvid hade att åberopa, var Inrikes Tidningar 1781 N:o 13; också bestod hela hans notis blott i ett utdrag af detta tidningsnummer, likväl med den ändringen, att första förnamnet origtigt uppgafs vara *Charlotta* i stället för *Clara*. Och då sjuttiotvå år senare »Anteckningar om svenska qvinnor» framträdde i tryck, återfans deri om *Aurora Liljenroth* ingenting annat än hvad Westrin redan meddelat; till och med det origtiga förnamnet har här blifvit bibehållet. Utan tvifvel har detta förhållande berott derpå, att för vederbörande inga vidare biografiska notiser om henne varit att tillgå, och då vi råka att i detta fall befinna oss i en lyckligare ställning, må det tillåtas oss att i någon mån komplettera hennes biografi; äfven ett så obetydligt bidrag som detta kan ju för den kommande tecknaren af svenska qvinnans historia vara af något värde. Visserligen skulle *Aurora Liljenroth* sjelf, i fall hon fått bestämma deröfver, under sin lifstid undanbedt sig alt, som kunnat göra henne ytterligare namnkänd, men snart hafva femtio vintrar snögat öfver hennes graf, och under denna tid hafva just de förhållanden, till hvilka *hon* då tog hänsyn, ändrat sig ej obetydligt.

Vid början af förra seklet lefde i Bäckaby socken i Småland en bonde Pehr Bosson, hvilkens son Sven år 1743 in-

skrefs vid Wexjö gymnasium och dervid antog sin morfaders namn Rooth. Imellertid synes den unge gymnasisten funnit sitt tillnamn altför litet väklingande, ty han förändrade det efter hand, först till Lillerooth, sedan till Lillenrooth, och äntligen till Liljenroth. Han blef med tiden student, magister, docent — alt i Lund —, slutligen lektor vid Visingsö gymnasium och honorarie professor, samt dog 1801. I hans äktenskap med Hedvig Mariana Rudebeck föddes dottern *Clara Aurora* på Wisingsö den 7 Maj 1772. Om hennes aldra första år är ingenting märkvärdigt att berätta, annat än att hon, i likhet med så många tusenden före och efter henne, af sina föräldrar och deras bekanta ansågs för ett barn med ovanligt godt hufvud, att hon under sin faders ledning tidigt började »läsa latin», och att hon vid 7 års ålder blef moderlös. Men innan hon fyllt nio år, hade hon redan tilldragit sig en uppmärksamhet, som gjort, att hon endast på grund häraf blifvit upptagen i en svensk personalhistoria. I N:o 13 af Inrikes Tidningar för år 1781 stod nemligen införd en korrespondensartikel från Wisingsö, hvori det förmäles, att i konrektors klass vid skolan derstädes blifvit den 9 December 1780 inskrifven »Lectorens Magister Liljenroths wälartade och qwicka dotter, Jungfru Clara Aurora Liljenroth, i den åldern, då hennes minne är bäst, och så ung, at hon icke är sysselsatt med hushållning och söm; och sedan hon undergått behörigt förhör samt funnits hafwa gjort wacker början i nödiga wetenskaper och latinska språket.» Vidare tillades i samma artikel: »denna späda flicka höll förl. termin et tal ur scholä-cathedern öfwer de glada ämnen, Hans Kongl. Majestäts återkomst ifrån dess utrikes resa med återwunnen hälsa, samt öfwer wår dyre Kron-Prinses höga Födelse-Fest.» Äfven i Upfostrings-sällskapets Tidningar (d. 8 Mars 1781) intogs med ledning häraf den underrättelsen, att »vid Visingsö Gymnasium uppmanades ett lärdt fruntimmer uti Jungfru Clara Aurora Liljen-

roth.» Och härmed var hennes »namnkunnighet» gifven. I sanning! Här om någonsin skulle man med en stor författare kunna säga, att slumpen är en gammal skämtare, som roar sig med att förlöjliga människornas föreställningar. Ett åtta-årigt barn håller vid en fest ett tal, en berömmande notis härom införes i en tidning, en biografisk författare får se notisen, och barnet inregistreras genast bland »lärdas fruntimmer». Men barnet växer upp till en qvinna, hon förvärfvar vidtomfattande kunskaper, blir en god maka, en öm moder, och hennes lifstråd afklippes först sedan hon nått den vanliga gränsen för en människolefnad; alt detta betyder dock mindre än intet, och såsom ett åtta-årigt barns går hennes minne till efterverlden. Skulle man icke med ett sådant exempel för ögonen känna sig böjd att »skatta hvarje värde i den mån som det ej skrikes ut»?

Dock — genom dessa reflexiöner hafva vi redan gått vår biografiska teckning i förväg; vi återvända därför till vår utgångspunkt. Kanske väcker det hos de fleste af våra läsare en viss förvåning att finna, det för hundra år sedan en ung flicka kunde blifva inskrifven vid en offentlig skola. Att inga bestämda hinder härför lades i vägen, berodde emellertid dels derpå, att Wisingsö skola ursprungligen var stiftad af en enskild man, riksdrotset Per Brahe, och således intog en i viss mån exceptionel ställning bland de svenska offentliga läroverken, dels derpå att lektor Liljenroth vid genomgående af skolans album hade funnit, det redan förut två qvinnor varit der inskrifna, nemligen Ursula Agricola från Strassburg (1644) och Maria Palmgren från Grenna (1645). Och med anledning häraf kom äfven Aurora Liljenroth i tillfälle att åtnjuta undervisning vid denna skola. Hon, inskrefs, såsom redan nämnt är, 1780 i konrektors- (d. v. s. andra) klassen, deltog i likhet med skolgossarne i lektionerna, samt höll ytterligare »ett svenskt glädjetal» på kronprinsens

födelsedag d. 1 Nov. 1781, och ett tal på svensk vers, öfver H. K. H. Hertigens af Småland födelse, d. 4 Sept. 1782, hvilka båda tal äfvenledes omnämndes i Inrikes Tidningar och Upfostrings-sällskapets Tidningar. Kanske böra vi dock tillägga, att alla dessa tal voro i utkast gifna samt genomsedda och rättade af fadern, men att Aurora L. sedan vid högtidstillfället uppläste dem ur minnet. Sedermera uppflyttades hon i sin tur på gymnasium, höll der 1786 på kronprinsens födelsedag ånyo ett tal på svensk vers, denna gång helt och hållet författadt af henne sjelf, och aflade 1788 med utmärkt beröm afgangsexamen från gymnasium »i alla de wetenskaper, som där föreställas». Härvid fick hon bland annat äfven det vitsordet, att hon under repetition i skolan för skolpojarna »förklarar både Cornelium och Ovidium med större tydlighet och latinska språkets kändedom än andra gymnasister». Hennes afgang från gymnasium högtidlighöls genom ett afskedstal, angående hvilket vi ännu en gång tillåta oss citera Inrikes Tidningar (den 17 Nov. 1788): »Wisingsö den 2 Nov. 1788. Förl. gårdag, som war Hans Kongl. Höghets Kron-Prinsens höga Födelsefest, höll, med resp. wederbörandes bewågna minne och bifall, Jungfru Clara Aurora Liljenroth sitt afskeds-tal på fransyska språket uti Gymnasio härstädes med mycket bifall, sedan hon genomgått alla classer wid detta öfningshus. Jungfruns fader Professor Liljenroth, öppnade acten med en rörande inledning angående denne höge Fest samt närwarande krigsoroligheter ej mindre än rikets lycka genom den af Hans Kongl. Höghet Hertig Carl ärhållna förträffeliga seger öfwer Kejsrerliga Ryska Flottan. Desse höga ämnen utfördes vidare memoriter af bemälte för sit snille redan kända Jungfru, som äfwen år 1786 med beröm hade den nåden på samma höga Fest at tala på Swensk vers.»

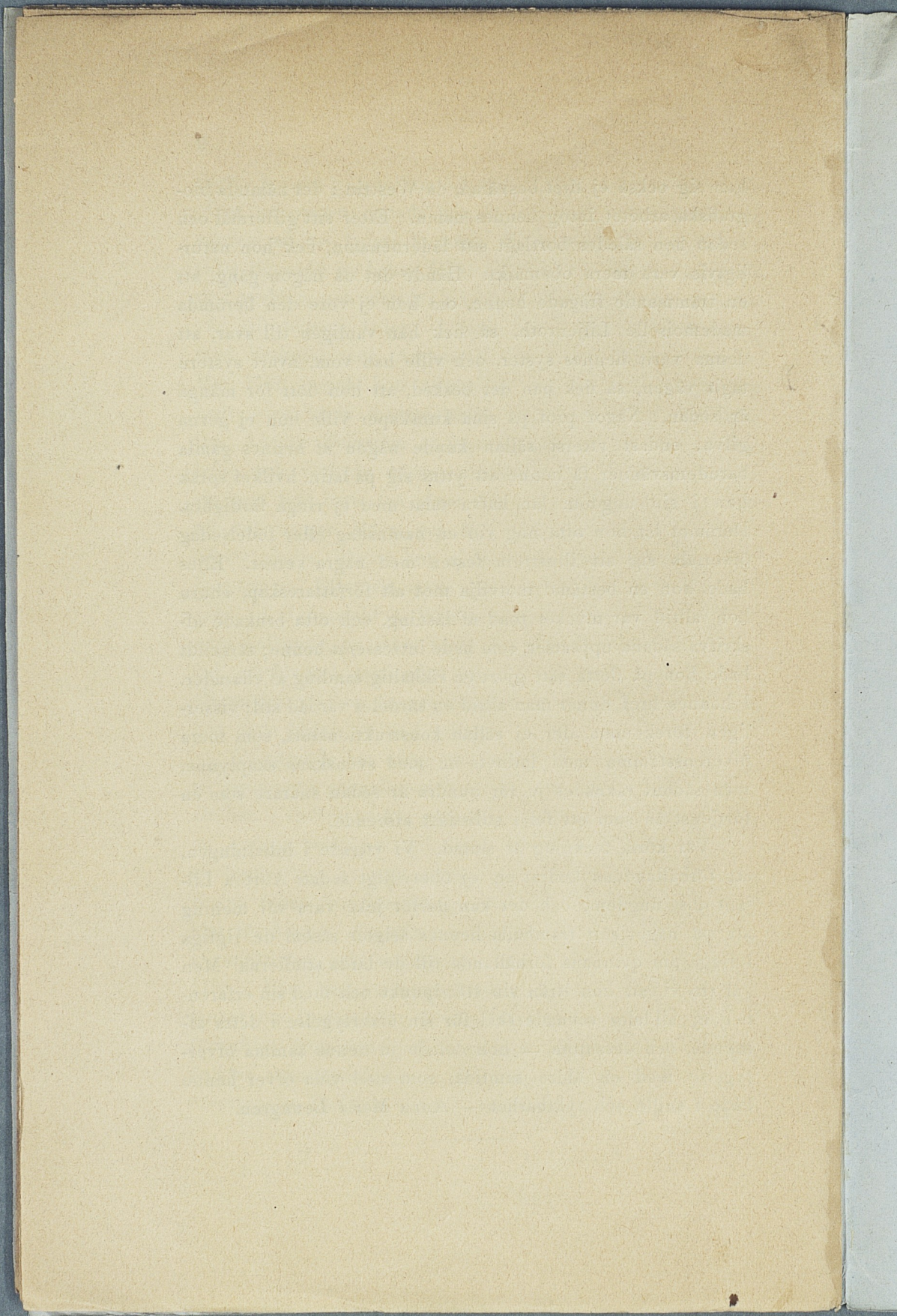
Så hade hon då vid 16 års ålder förvärfvat ett mått af kunskaper, som den tiden för en qvinna var en verklig sällsynthet, och förvärfvat en ryktbarhet, visserligen blott efemerisk, men dock sådan, att den kommit få svenska qvinnor vid hennes ålder och i hennes samhällsställning till del. Men henne sjelf hade alt detta vållat mera bekymmer än glädje. Vi hafva redan nämnt, att hon tidigt förlorade sin moder, och den qvinliga omvårdnad, som en uppväxande, intelligent qvinna så väl behöfver, den hade hon sedermera alt framgent måst umbära; fadern var altför mycket upptagen af sina latinska och grekiska auktorer, för att i någon mån kunna bereda henne en ersättning härför. Äfven i afseende på det rent yttre hade hon fått erfare, att lärdomen stundom kan utöfva ett mindre gynnsamt inflytande på livvets förhållanden. Lektor Liljenroth var nämligen äfven i så mätto en lärd man af gamla skolan, att han föga bekymrade sig om husliga angelägenheter, utan öfverlät åt tjenstfolket alt bestyr härmed, och då han, af naturen sparsam, ej hade något klart begrepp om hvad som behöfdes för ett hushåll, så hände det understundom, att äfven sådana saker, hvilka räknas såsom oundgängliga i ett ordnad hem, kunde saknas; någongång lär det härvid hafva gått så långt, att barnen fingo begifva sig hungriga till sängs. Å andra sidan hade hon måst se, att hennes egen lärdom för henne sjelf i det yttre medfört den verkan, att hon behandlades till hälften såsom ett underdjur, till hälften som en paraddocka, och detta förhållande kändes för henne så mycket bittrare, som hennes lynne af naturen var blygt och tillbakadraget. Kommer så härtill, att den allmänna opinionen för hundra år sedan vida bestämdare än nu förnekade qvinnans lämplighet för vetenskapliga sysselsättningar, så må det ej förundra oss, att hos Aurora Liljenroth så småningom utbildade sig en afgjord misstro till önskvärdheten för en qvinna att ega en lärd bildning. Sedan hon

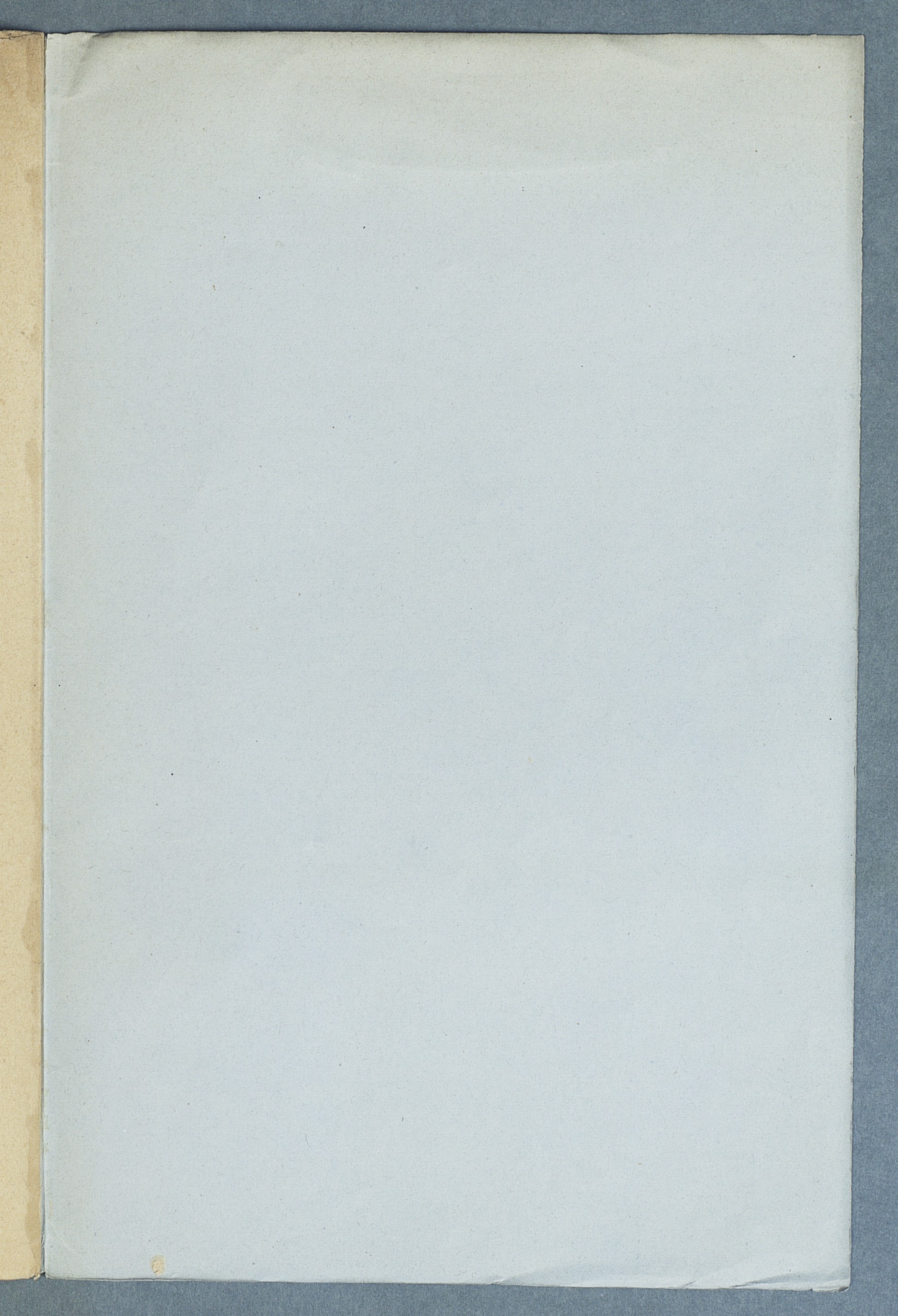
derför lemnat gymnasium och fått tillåtelse att sjelf bestämma öfver sin person; slutade hon de lärda studierna och öfvertog vården af sin faders hushåll. Men snart blef den lilla, af-sides liggande ön henne för trång, hon fick tillfälle att komma ut i verlden, och vistades några år i Wexiö hos en ungdomsvän till hennes fader. I detta hus gjorde hon bekantskap med brukspatronen Anders Eneström på Lässebo, den 14 Maj 1798 ingick hon äktenskap med honom, och härmed hade »den lärda mademoiselle Liljenroth» slutat sin bana. Om Aurora Eneström är föga märkvärdigt att förtälja; hon lefde och verkade nästan uteslutande i det tysta, födde åt sin man fem barn, två söner och tre döttrar, hvilka alla hunnit till mogen ålder, och fick i rikt mått njuta af familjelifvets glädje, liksom hon ej heller blef förskonad från dess bekymmer. Efter sin mans död 1824 lefde hon 12 år såsom enka på Liljendahl i Westmanland, ett förestyre för sina underhåfvande, en säker hjälp för dem, som behöfde hennes råd och bistånd, samt afled der den 28 Febr. 1836, med det eftermälet, att hon *kunnat* blifva ett lärdt fruntimmer, men att hon hade blifvit en *ädel* qvinna.

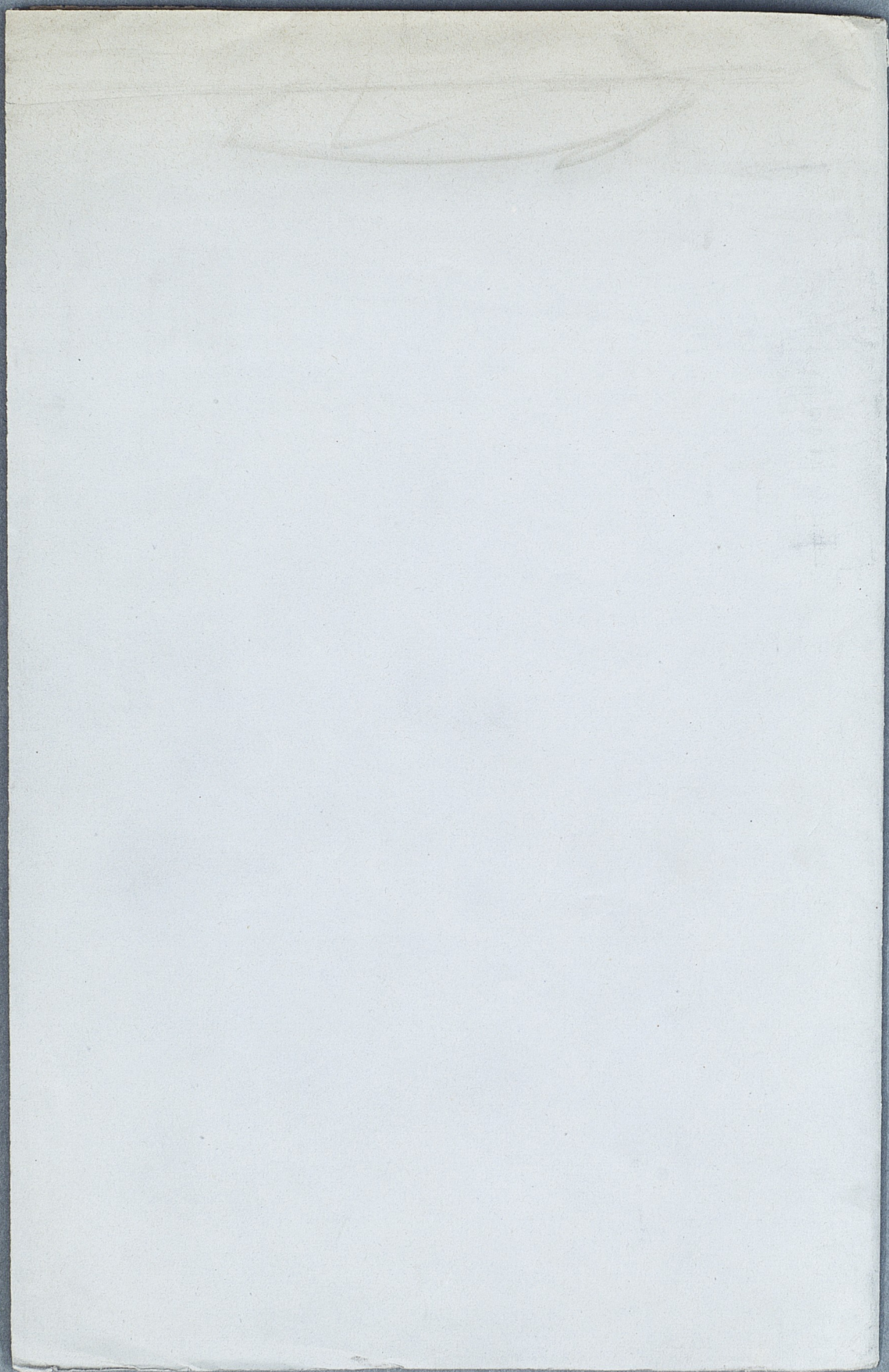
Vi nämnde här ofvan, att Aurora Liljenroth föga trodde på lärdomens gagnelighet för en qvinna. Vi kunna tillägga, att hon i sjelfva verket gick ännu längre: hon ansåg, att om en qvinna verkligen egde en ovanligare fond af kunskaper, så borde hon så vidt möjligt söka dölja detta för verlden. Redan innan hon lemnat gymnasium stod denna tanke fullt klar för henne. Framför oss ligger en handskrifven samling af anekdoter och småstycken, den hon påbörjat d. 3 Maj 1788. Häri har hon bland annat antecknat några »strödda tankar om fruntimmer», hvarest den första satsen lyder: »ett förnuftigt fruntimmer är angeläget om et godt rykte, men fruktar namnkunnighet». Och denna sin sålunda uttalade öfvertygelse blef hon trogen under hela sitt lif. Derför kände

hon sig också ej litet besvärad, då Westrin i det nämnda biografiska arbetet intog hennes namn. Efter sitt giftermål och sedan hon således bortlagt sitt fädernensnamn, fick hon naturligtvis vara mera obemärkt. Händes det då någon gång, att en främmande frågade henne, om hon ej vore den berömda mademoiselle Liljenroth, så fick han vanligen till svar, att denna varit hennes syster, och ville han veta, hvart systemen tagit vägen, så fick han det besked, att hon dött för många år sedan. Något prof på sina kunskaper ville hon ej gerna gifva; endast ytterst sällan kunde någon af hennes gamla barndomsvänner få henne att yttra sig på latin, hvilket språk hon i sin ungdom lär hafva talat med ej ringa färdighet. Deremot lät hon ofta nog vid en namnsdag eller födelsedag öfvertala sig att illustrera festen med några verser. Eljes hade hon en bestämd motvilja mot alt författareskap, ehuru hon alltid var mycket road af läsning, och ofta brukade afskrifva sådana uppsatser, som hade intresserat henne; särskildt hade hon på detta sätt gjort en rikhaltig samling af charader. I hennes bref finner man alltid en särdeles värdad stil; visserligen förekomma der ej sällan konstruktionssätt, som mera öfverensstämma med latinets än med svenskans skaplynne, men sådant räknades ju för hundra år sedan snarare som en förtjenst än som ett fel i stilistiskt afseende.

Vår korta teckning är slutad. Vi yttrade i inledningen, att förhållandena ändrat sig ej obetydligt sedan Aurora Liljenroths ungdom, och det kan därför icke vara vår mening att på något sätt framhålla hennes åsigter såsom de rigtiga i fråga om kvinnans förhållande till de lärda studierna. Men väl tro vi, att hon ifrån sin ståndpunkt och med sin erfarenhet ej alldeles saknade skäl för sin öfvertygelse i detta afseende, och dessutom — hon delade ju denna samma öfvertygelse med en äldre samtida, som stod vida öfver henne både i snille och ryktbarhet — Anna Maria Lenngren.

www.books2ebooks.eu